

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

POVEZANOST NEVJERE U ROMANTIČNOM ODNOSU S NEKIM ASPEKTIMA
VEZE, STILOVIMA PRIVRŽENOSTI I OSOBINAMA LIČNOSTI

Diplomski rad

Janja Frančić

Mentor: Dr.sc. Margareta Jelić

Zagreb, 2014.

SADRŽAJ

Uvod	4
<i>Definicija i prevalencija nevjere</i>	4
<i>Tipovi nevjere</i>	7
<i>Teorijska objašnjenja nevjere</i>	8
<i>Čimbenici koji utječu na nevjera</i>	12
<i>Podaci o nevjera u Hrvatskoj</i>	13
Cilj	14
Problem i hipoteze	14
Metoda	16
<i>Postupak</i>	16
<i>Sudionici</i>	16
<i>Mjerni instrumenti</i>	16
Rezultati i rasprava	20
<i>Deskriptivna analiza podataka</i>	20
<i>Učestalost i percepcija nevjernog ponašanja</i>	21
<i>Dob, trajanje veze, učestalost seksa i nevjerna ponašanja</i>	25
<i>Ljubav, kvaliteta veze, zadovoljstvo vezom i nevjerna ponašanja</i>	26
<i>Privrženost i nevjerna ponašanja</i>	28
<i>Osobine ličnosti i nevjerna ponašanja</i>	29
<i>Prednosti, ograničenja i smjernice za buduća istraživanja</i>	31
Zaključak	33
Literatura	34
Dodaci	37

Povezanost nevjere u romantičnom odnosu sa nekim aspektima veze, stilovima privrženosti i osobinama ličnosti

SAŽETAK

Većina ljudi danas živi u monogamnim vezama, želeći zadržati ekskluzivnost određenih ponašanja u tom odnosu. No činjenica je da bez obzira na poželjnost života u paru „dok nas smrt ne rastavi“, nevjerno ponašanje je itekako prisutno, ali i uglavnom osuđivano, u svim društvima i vremenskim razdobljima. Iako je slabo definirana u literaturi, možemo reći da nevjeru obilježava svako seksualno ili emocionalno ponašanje koje se dogodi izvan primarne veze i krši pravila dvoje ljudi u tom odnosu. Cilj ovog istraživanja je otkriti učestalost izvandijadnog ponašanja, saznati koja ponašanja se percipiraju kao nevjerna te na koji način je nevjera povezana sa određenim aspektima veze, dimenzijama privrženosti odraslih i osobinama ličnosti. Ispitivanje je provedeno na uzorku od 534 osoba starosti od 18 do 59 godina, koje su u vezi ili braku (ili su bile unatrag pola godine). Rezultati su pokazali da je 14% žena i 16.9% muškaraca priznalo nevjeru, dok se u nevjerna ponašanja uključilo više od 20% žena i više od 40% muškaraca. Žene su percipirale širi raspon ponašanja nevjernim nego muškarci. Nevjeri su skloniji pojedinci čiji su kvaliteta veze i zadovoljstvo te doživljaj ljubavi prema partneru niži te oni koji su postigli veće rezultate na dimenzijama anksioznosti i izbjegavanja, odnosno nesigurno privrženi. Povezanost crta ličnosti i nevjere se pokazala različitom za žene i muškarce te nije u potpunosti potvrdila rezultate iz drugih istraživanja. Kod žena, različite tipove nevjere značajno predviđaju dimenzije ekstraverzija, ugodnost, savjesnost i emocionalna stabilnost, dok kod muškaraca dimenzije ugodnost i emocionalna stabilnost.

The relations between infidelity in romantic relationship with some aspects of relationship, dimensions of adult attachment and dimensions of personality

ABSTRACT

Most people today live in monogamous relationships, wanting to keep the exclusivity of certain behavior in this relation. But the fact is that regardless of the desirability of living in a couple "until death do us part", unfaithful behavior is indeed present, but also judged, in most societies and in all time periods. Although poorly defined in the literature, we can say that infidelity is every sexual or emotional behavior that occurs outside the primary connection and violates the rules of two people in this relationship. The aim of this study was to establish the prevalence extradyadic behavior, find out which behaviors are perceived as unfaithful and how infidelity is associated with certain aspects of relationships, adult attachment dimensions and personality traits. In the study taken by 534 participants age between 18 and 59, who are (or have been back half a year) in a relationship or married, the results have shown that 14% of women and 16.9% of men admits infidelity, while more than 20% of women and more than 40% of men participate in unfaithful behavior. Women perceive a wider range of behaviors as unfaithful than men. Individuals whose quality of connection, pleasure in relationship and the experience of love towards partner are less and those who achieved higher scores on the dimensions of anxiety and avoidance, or who are uncertain attached, are rather involved in infidelity. Correlation between personality traits and infidelity is different for men and women and does not fully confirm results from other studies. Women showed that extraversion, agreeableness, conscientiousness and emotional stability are significant in relation with the different types of infidelity, while men show significant agreeableness and emotional stability.

Uvod

Marija Magdalena, Ana Karenjina, Bill Clinton. Biblijski lik, književni klasik, političar. Što je zajedničko tim imenima, pričama? Različito vrijeme, različite situacije, različiti ishodi, a ista pozadina. Svi su oni „jeli jabuke sa zabranjenog drveta“, pobunili se protiv društvenih normi i bračnih zakona, prekršili jednu od deset Božjih zapovijedi, priuštili si strast izvan monogamne veze, „zaslužili završiti u drugom krugu pakla“. Preljubnici. Varalice. Izdajnici. Obilježeni osudama društva i vlastitom krivnjom.

Nevjera je od davnina bila inspiracija za umjetnost, stvaranje glazbenih, likovnih i književnih djela, poezije, filmova. U svijetu poznatih i slavni, prijevara je najbrži način da se dospije na naslovnice časopisa i da cijeli svijet raspravlja o tome neko vrijeme. Danas čak postoje detektivske tvrtke koje se bave otkrivanjem nevjere. Dakle, ne samo što prijevara kao takva pruža kratkotrajni užitek onima koji sudjeluju u njoj, nego postoje i oni koji su odlučili zaraditi na toj ljudskoj „slabosti“. Od profesionalnih, legalnih usluga pa sve do onih o kojima se govori šaptom. U svemu tome, dobar dio posla pripada i psihoterapeutima, čija je zadaća „ugasiti vatru“ i pomoći pojedincima nositi se sa novonastalom situacijom, bilo da su oni ti koji su varali ili pak su bili prevareni. Procjene bračnih terapeuta su da je 50-60 % parova uključeno u terapiju zbog iskustva nevjere (Glass i Wright, 1988, prema Fricker, 2006). Posljedice nevjere su često velike za oba partnera pa se tako događa da među parovima slabi povjerenje, povezanost i stupanj intimnosti. Teško ponovo vjeruju jedan drugome ili pak se oporavljaju od boli i gubitka. Jedna od najtežih odluka parova koji se nađu u takvoj situaciji je hoće li nastaviti dalje zajedno ili će svatko krenuti svojim putem (Hertlein, Wetchler, Piercy, 2005). Smatra se da je nevjera u braku vodeći uzrok rastava, supružničkog zlostavljanja i ubojstva (Daly i Wilson, 1988, prema Drigostas i Barta, 2001).

Definicija i prevalencija nevjere

Rječnik hrvatskog jezika (Anić i sur., 2004) navodi poprilično cirkularnu definiciju nevjere kao čina kojim je prekršena vjernost (bračna). Nije jasno naznačeno što predstavlja bračnu vjernost niti koja se konkretna ponašanja smatraju kršenjem te vjernosti. Rječnik engleskog jezika Oxford je malo specifičniji pa definira preljub kao

seksualni odnos oženjene osobe s nekim tko nije njegova žena ili njezin muž (prema Tsapelas, Fisher i Aron, 2010).

Kao što vidimo, službene definicije nevjere pojedinog jezika su vrlo nejasne, no ni u znanstvenim krugovima ne nalazimo puno bolju situaciju. Znanstvena istraživanja koja su se dosad bavila tim pitanjem nisu detaljno razradila koja ponašanja su uključena u nevjeru tako da ne postoji neka validirana mjera kojom bi se ispitalo nevjerno ponašanje. Kao najbolji dokaz tome mogu poslužiti primjeri načina na koje se, u ne tako davnim istraživanjima, sudionike pitalo o uključenosti u nevjerna ponašanja. Dok su Bogaert i Sadava (2002) pitali sudionike da li su u proteklih godinu dana imali aferu, Allen i Baucom (2004) su malo proširili opseg ponašanja vezanih uz prevaru tražeći od sudionika da navedu jesu li imali seksualni ili emocionalni odnos s osobom koja nije njihov trenutni partner. Termini koji se najčešće koriste u znanstvenim i neznanstvenim krugovima su: nevjera, prevara, varanje, afera, imanje nekoga „sa strane“, izvandijadni odnos.

„Prijevara – kakva riječ! Ima tako zgotovljenih riječi kojima čovjek bezdušno i mehanički odredi pojedine situacije.“ (Sandor Marai, 2003)

Čini se da pisac navedenog citata vrlo jasno razumije kako nije svaka nevjera ista i da je raznolikost nevjernog ponašanja tolika da se ne može objasniti jednom jedinom riječju. Zadaća znanosti je razmotriti cjelokupnu situaciju i opisati nevjeru dovoljno detaljno da pokrije gotovo sva ponašanja i načine na koje se manifestira kako bi ju mogli što kvalitetnije istražiti i povezati s drugim varijablama te na temelju toga donositi valjane zaključke. Kako bismo uopće krenuli istraživati područje nevjere, važno je najprije dobro definirati pojam. Poznato je da u vezi između dvoje ljudi postoje određena pravila i očekivanja od sudionika tog odnosa, a jedno od važnijih očekivanja je vjernost partnera. Tako su, primjerice, sudionici u istraživanju Bussa i Schmitta (1993, prema Fricker, 2006) izdvojili vjernost kao najviše vrednovanu karakteristiku kod dugoročnog partnera. Mnogi parovi će se složiti da se u romantičnim vezama očekuje seksualna ekskluzivnost pa tako nevjera predstavlja ozbiljno kršenje zapadne norme prema kojoj područje interpersonalnih ponašanja pripada isključivo predviđenom romantičnom odnosu (Fricker, 2006). Drigostas i Barta (2001) opisuju nevjeru kao partnerovu povredu normi koje reguliraju razinu emocionalne ili fizičke intimnosti izvan veze. Neki istraživači definiraju nevjeru samo kroz seksualni aspekt, primjerice Merkle i

Richardson (2000) koji smatraju da je nevjera bilo koji seksualni čin koji se dogodi izvan primarne privržene veze u kojoj se dogovorno poštuje seksualna ekskluzivnost. No, danas znamo da mnoga ponašanja koja predstavljaju nevjera ne moraju biti nužno vezana uz seksualnu prirodu odnosa. Tako Shackelford i Buss (1997) proširuju definiciju i na emocionalnu nevjera tvrdeći da pojedinci mogu sudjelovati u nevjera kroz seksualnu interakciju ili pak na način da formiraju duboke i značajne emocionalne veze s izvandijadnim partnerom. Lusterman (1998, prema Hertlein i sur., 2005) definira nevjera kao kršenje sporazuma koji ima dvoje ljudi u vezi. Događa se da različite osobe u istoj vezi mogu imati različita mišljenja o tome što predstavlja nevjera ili aferu pa to dodatno otežava izvođenje opće definicije nevjere. Mogli bismo reći da koliko ima ljudi, toliko ima i definicija nevjere. Ili kao što je stav modernijih istraživača nevjere (Hackathorn i sur., 2011) da ključ za definiranje nevjere leži u „očima promatrača“ s obzirom da različiti ljudi različita ponašanja doživljavaju kao nevjera. Naravno da oko nekih ponašanja postoji generalno slaganje (npr. seksualni odnos), no oko drugih ponašanja (npr. odlazak u kino ili na kavu) se vode konstantne rasprave zbog toga što su nejasna i mogu biti dvosmislena pa ih zbog toga pojedinci mogu drugačije percipirati. Ovisno o tome kako je nevjera definirana u istraživanju, dobivaju se različiti podaci o prevalenciji nevjere s time da se izvještava o višem stupnju nevjere kada su u mjere uključena specifična ponašanja. U pregledu literature o nevjera, Blow i Harnett (2005) procjenjuju da se nevjera pojavljuje u otprilike 25% odnosa, s tim da je kod muškaraca taj postotak nešto veći (22-25%) nego kod žena (11-15%). Druga istraživanja (McAnulty i Burnette, 2004, prema Fricker, 2006) prikazuju veće procjene, 25-50% za muškarce i 10-25% za žene. Za potrebe ovog istraživanja, nevjera je definirana kao sudjelovanje u navedenim ponašanjima koja se nalaze u upitniku s osobom suprotnog spola koja nije njihov partner niti član obitelji, za vrijeme trajanja veze s primarnim partnerom. Opisana ponašanja su dovoljno detaljna i širokog spektra te uključuju seksualnu, emocionalnu, nevjera uživo i nevjera putem interneta/telefona, pokušavajući pokriti čim veće područje ponašanja izvan veze koje bi pojedinci mogli doživjeti kao nevjera.

Tipovi nevjere

Ovisno o tome kako se nevjera definira, u literaturi nalazimo i različite tipove nevjere. Najčešća podjela koju možemo pronaći u istraživanjima je na fizičku i emocionalnu nevjera, te u novije vrijeme kombiniranu. Većina ljudi nevjera najčešće povezuje sa seksualnim prijestupom pa su istraživači u skladu s tim dugo vremena pod pojmom nevjere smatrali samo onu fizičku. Osim seksualnim odnosom, fizička nevjera opisana je i ponašanjima kao što su ljubljenje, dodirivanje te seksualne interakcije koje ne uključuju snošaj (Yarab, Sensibaugh i Allgeier, 1998, prema Fricker, 2006). Emocionalnom nevjera smatraju se ponašanja koja uključuju emocionalnu intimnost i povezanost između dvije osobe, a koja isključuje njihove primarne partnere. Pod tim se podrazumijeva ulaganje resursa poput pažnje, vremena i romantične ljubavi u odnos s drugom osobom (Shackelford i Buss, 1997). Peterman (2008) smatra da emocionalno izvandijadna ponašanja karakterizira kombinacija afektivne intimnosti i seksualnih osjećaja, no bez fizičke intimnosti. Glass i Wright (1992) napominju kako su aspekti emocionalne nevjere i druženje, dijeljenje, razumijevanje te samopoštovanje i bliski odnos između dvije osobe. Smatra se kako se afere zapravo održavaju upravo zbog ovako snažne veze emocionalne intimnosti (Glass, 2003, prema Tsapelas i sur., 2010) te je procijenjeno kako je emocionalna prevara češća nego fizička, posebno kod žena. Ponekad je teško razdvojiti fizičku od emocionalne nevjere jer se u odnosu dvoje ljudi događa da se isprepletu emocije i tjelesna iskustva pa se zbog toga ovim bazičnim dodala kategorija kombinirane nevjere te ona ujedinjuje i jednu i drugu.

Najnoviju podjelu nevjere osmislili su Wilson i sur. (2011) na temelju rezultata istraživanja u kojem su pomoću Skale percepcije nevjere u vezi ispitivali stupanj u kojem sudionici percipiraju različita ponašanja kao indikativna za prevaru. Na temelju rezultata odredili su tri tipa izvandijadnih ponašanja: eksplicitna, deceptivna i nejasna (dvosmisljena). Ponašanja koja se tipično percipiraju kao nevjera (seksualni odnos, oralni seks) pripadaju eksplicitnom tipu, ponašanja kojima se aktivno vara partnera (laganje, skrivanje informacija) pripadaju deceptivnom tipu i ponašanja koja ne označavaju nužno prevaru, ali se njima može predvidjeti namjera za varanjem (plesanje, grljenje), pripadaju nejasnom (dvosmislenom) tipu izvandijadnih ponašanja.

Kako danas sve više ljudi koristi internet u raznorazne svrhe, ljubavni odnosi su se proširili i na to područje koristeći elektronsku tehnologiju za upoznavanje, započinjanje, održavanje i prekid veze. A negdje između svega toga, svoje mjesto je

pronašla i nevjera, koristeći internet kao prostor za ispoljavanje svojih seksualnih i emocionalnih potreba na malo drugačiji način nego u stvarnosti. Hackathorn i sur. (2011) navode istraživanje koje izvještava da 75% odraslih osoba u SAD-u koristi elektroničku poštu za flert s osobom koja ih privlači, a Parks i Roberts (1996, prema Hackathorn i sur., 2011) su izvjestili o 26.3% internet korisnika koji ostvaruju najmanje jedan romantični odnos preko interneta. Internet je danas dostupan gotovo svima, koristi se u različitim zemljama i među gotovo svim dobnim skupinama tako da se oni koji imaju lagan i brz pristup internetu sve češće uključuju u online nevjere. Trošak online nevjere je puno manji nego nevjere u stvarnosti s obzirom da je potrebno uložiti manje energije i resursa kako bi se održala afera preko interneta, ali i da bi se došlo do mnoštva informacija što o osobi s kojom smo u kontaktu, što o materijalima seksualnog sadržaja. Dodatna prednost je što se sva online nevjerna ponašanja mogu lako izvoditi u sigurnosti svog doma te na taj način osiguravaju manju vjerojatnost da će partner otkriti prevaru kao i veću mogućnost da osobi s kojom smo u kontaktu promoviramo identitet koji želimo. Tehnologija nam omogućava da odgovorimo na poruku s vremenskim odmakom, da obrišemo i promijenimo sadržaj, pošaljemo fotografiju na kojoj smo najljepše ispali ili pak ostavimo drugoj osobi da samo zamišlja naš izgled te se na taj način prikazujemo u najboljem mogućem svijetlu, što nam ponekad u stvarnom svijetu ne uspijeva. Jedna od karakteristika online nevjere koju navodi Gerson (2011) je ovisnost koju stvara online komunikacija. Ona kaže kako se kod online nevjere „više ne radi o ukradenim trenucima nego o cjelodnevnoj dostupnosti pomoću vrhova prstiju“ (str.152). Pojedinci opisuju da je njihovo ponašanje izvan kontrole te izvještavaju kako ne mogu prestati tipkati i očekivati povratnu poruku. Kao i kod konvencionalne nevjere, definicija online nevjere još uvijek nije razjašnjena niti su njeni parametri dovoljno istraženi.

Teorijska objašnjenja nevjere

Fenomen nevjere može se promatrati i objasniti iz aspekata nekoliko različitih teorija. Najčešće se spominju evolucijska teorija, model ulaganja i teorija privrženosti odraslih. Još uvijek nije razjašnjeno koji teorijski okvir najbolje opisuje nevjere i obuhvaća dosadašnje nalaze pa ćemo u ovom dijelu prikazati glavne značajke tih teorijskih pristupa. Iz *evolucijske perspektive*, najvažnije je osigurati uspješnu reprodukciju i produženje vrste. Izgleda da tome pogoduje heteroseksualna monogamna

veza koja muškarcima osigurava sigurnost u očinstvo, a ženama zaštitu i ulaganje u potomstvo. Iz tog razloga, evolucijski psiholozi su najčešće ispitivali nevjeru kroz ljubomoru partnera, specifični psihološki mehanizam koji ima adaptivnu funkciju sprječavanja gubitka partnera te su gotovo u svim istraživanjima dokazali kako žene iskazuju više ljubomore zbog emocionalne nevjere jer se time izlažu opasnosti da će njihov muškarac ulagati resurse u drugu ženu i njezino potomstvo, a muškarci iskazuju više ljubomore zbog seksualne nevjere jer time postoji šansa da brinu o tuđem potomku. S obzirom da je nevjera postoji oduvijek i da je rasprostranjena u mnogim kulturama, postoji pretpostavka da je iz nekog razloga adaptivna, odnosno da omogućava preživljavanje i uspješnu reprodukciju. Muškarci su kroz evolucijsku povijest tražili izvanbračne afere kako bi izbjegli mogućnost troška dugoročnog vezivanja, a s druge strane koristili su prednosti istog (Fricker, 2006). Oni koji su imali mnogo partnerica, disproporcionalno su se razmnožavali i na taj način osigurali brojne, zdravije i raznolikije potomke što je automatski označavalo mnogostruko uspješno produženje vrste (Fisher, 1992, prema Tsapelas i sur. 2010). S obzirom na potrebno smanjeno roditeljsko ulaganje u usporedbi sa ženama, nevjerno ponašanje je bilo lakše izvedivo muškarcima te se smatralo kako oni imaju više razloga za to nego žene (Buss, 1993, prema Tsapelas i sur., 2010). Međutim, istraživanja su pokazala kako se i žene u gotovo podjednakom broju uključuju u izvandijadna ponašanja te se pokušalo pronaći evolucijsko objašnjenje za to ponašanje kojim se svjesno izlažu riziku gubitka partnera, djece, socijalnog statusa, financijske dobrobiti i zdravlja (Tsapelas i sur. 2010). Evolucijska teorija naglašava nekoliko razloga zašto je nevjera adaptivna za žene. Buss (2000, prema Tsapelas i sur., 2010) predlaže da žene moraju imati „back up“ partnera koji će njima i njihovim potomcima pružiti zaštitu i resurse kada njihov partner nije u blizini. Isto tako, osmislio je teoriju „seksi sinova“ koja smatra kako žene pronalaze atraktivnije muškarce kako bi povećale šanse za nošenje atraktivnog sina koji će tada privući više žena i uspješnije se reproducirati, dok istovremeno koriste resurse primarnog partnera s kojim su u emocionalnoj vezi. Fisher (1992, prema Tsapelas i sur., 2010) je taj fenomen nazvala dvostruko reproduktivnom strategijom jer ljudi redovito izražavaju kombinaciju serijske monogamije i skrivenog preljuba. Na taj način, vidimo kako socijalna monogamija i seksualna nevjera imaju nesvjesnu biološku podlogu i isplative su kako za muškarce, tako i za žene, povećavajući reproduktivni uspjeh u oba slučaja.

Fricker (2006) naglašava da su adaptivni izazovi s kojima se suočavaju vrste u evolucijskoj teoriji (traženje partnera, preživljavanje djece, briga o potomcima) također jezgra teorije privrženosti, a Hazan i Diamond (2000) smatraju da su evolucijska teorija i *teorija privrženosti* međusobno komplementarne. Berk (2008) opisuje privrženost kao snažnu emocionalnu vezu koja se stvara s posebnim ljudima u životu te izaziva radost i ugodu prilikom interakcije s njima, pružajući utjehu u vremenima stresa. Bowlby (1969, prema Berk, 2008) je prvi istraživao privrženost kod ljudi smatrajući kako povezanost djeteta sa skrbnikom u ranim razdobljima života povećava vjerojatnost preživljavanja te se razvila kao adaptivan evolucijski mehanizam. Prema njemu, privrženost ima čvrste biološke korijene, postoje urođena djetetova ponašanja do druge godine života kojima se osigurava prisutnost i briga roditelja, što utječe na izgradnju trajne emocionalne veze i stvaranje unutrašnjih radnih modela, odnosno očekivanja o dostupnosti osoba kojima smo privrženi te vjerojatnosti da će nam one pružiti podršku u teškim vremenima. (Bowlby, 1980, prema Berk, 2008). Rana iskustva roditeljske skrbi utječu na vjerovanja i očekivanja koje dijete ima o povjerenju u druge i procjenu da li je ono samo vrijedno pažnje i brige. Radni modeli o sebi i drugima postaju relativno stabilne komponente ličnosti i samim time utječu na sve buduće odnose (Bowlby, 1980, prema Fricker, 2006). Karakteristike privrženosti stečene u djetinjstvu igraju ključnu ulogu u mislima, osjećajima i ponašanju u kasnijim vezama. Na romantičnog partnera se generalno gleda kao na primarnu figuru privrženosti, iako odrasle osobe mogu imati mrežu figura privrženosti (Doherty i Feeney, 2004). Hazan i Shaver (1987) prvi s počeli s istraživanjem privrženosti odraslih svrstavajući ih u stilove koji su bili identificirani i kod djece – sigurni, izbjegavajući i anksiozno/ambivalentni. S vremenom su se i drugi istraživači počeli zanimati za to područje pa nastaje klasifikacijski sustav sa četiri stila privrženosti (Bartolomew i Horowitz, 1991) – sigurni, odbijajući, preokupirajući i bojažljivi. Oni se temelje na unutarnjim radnim modelima, modelu o sebi koji označava dimenziju anksioznosti i modelu o drugima koji označava dimenziju izbjegavanja. Mogu biti pozitivni i negativni, tako da model o sebi može biti promatran kao vrijedan (pozitivno) ili bezvrijedan (negativno), što vrijedi i za model o drugima u kojem se na drugog gleda kao na osjetljivog (pozitivno) ili neosjetljivog (negativno). *Sigurno* privrženi pojedinci pozitivno gledaju na sebe i na druge, te mogu uspješno održavati bliske interpersonalne odnose bez gubitka osobne autonomije. *Odbijajuće*

privrženi pojedinci imaju pozitivan pogled na sebe, a negativan na druge što ih čini reskriktivno emocionalnima i neosjetljivim na druge ljude. Zbog temeljnog nepovjerenja u odnose ne pridaju im važnost, naglašavajući nezavisnost i oslanjanje na sebe. Doživljavaju niski stupanj anksioznosti i visok stupanj izbjegavanja. *Preokupirajuće* privrženi pojedinci imaju pozitivan pogled na druge, ali negativan na sebe pa su zbog toga pretjerano uključeni u bliske odnose, skloni su idealizaciji drugih ljudi, a njihova dobrobit ovisi o prihvaćanju drugih. *Plašljivo* privrženi imaju negativan pogled na sebe kao i na druge što rezultira izbjegavanjem bliskih interpersonalnih odnosa jer se boje odbacivanja, uz osjećaj nesigurnosti i nepovjerenja prema drugima (Kardum, Gračanin, Hudek-Knežević, 2006). Oni zapravo žude za bliskošću, ali se jako boje odbacivanja te zbog toga doživljavaju visoku anksioznost kao i veoma izbjegavajuće ponašanje (Fricker, 2006). Fraley i Waller (1998) su uspoređujući psihometrijske karakteristike tipova privrženosti i dimenzija latentnih varijabli (izbjegavanje i anksioznost) utvrdili da su dimenzije pouzdanije i valjanije mjere privrženosti od tipova privrženosti pa će se u ovom istraživanju koristiti samo podaci o dimenzijama privrženosti sudionika. Dosadašnja istraživanja (Allen i Baucom, 2006) pokazala da visoko anksiozni pojedinci više prigovaraju na intimnost u odnosima iz razloga što se boje napuštanja pa žele osigurati veću intimnost (Hazan i Shaver, 1987), a to mogu kroz zadovoljavanje svojih potreba preko izvandijadnih veza. Oni kao razloge za nevjeru često ističu želju za intimnosti i potrebu za samopoštovanjem (Allen i Baucom, 2004). S druge strane, pojedinci koji su visoko na dimenziji izbjegavanja imaju potrebu za neovisnošću te kao razlog upuštanja u nevjeru ističu želju za autonomijom (Allen i Baucom, 2006). Pronađena je pozitivna veza između dimenzija privrženosti i nevjernog ponašanja na način da su anksioznije žene i izbjegavajući muškarci izvještavali o većem broju izvandijadnih partnera. (Allen i Baucom, 2004).

Spomenut ćemo još jedan teorijski temelj za razumijevanje nevjere, a to je *Rusbultičin model ulaganja* (Drigostas i Barta, 2001) prema kojem je uključenost primarna snaga veze što psihološki doprinosi motivaciji da se veza nastavi. Postoje tri snage zbog kojih je pojedinac manje ili više odan partneru i vezi, a to su zadovoljstvo vezom, stupanj ulaganja u vezu i kvaliteta alternative. Kako bi zaštitili vezu, visoko uključeni pojedinci smanjuju privlačnost potencijalnih alternativa te razmatraju kako bi njihova nevjera dugoročno utjecala na vezu i partnera, što ih u konačnici motivira na

vjernost. Model ulaganja se kao i evolucijska teorija temelji na važnosti razmjene resursa i atraktivnosti alternativa. Dok je kod modela ulaganja važno materijalno i emocionalno dobrostanje, prema evolucijskoj teoriji važan je reproduktivni uspjeh (Drigostas i Barta, 2001). Primjećujemo da se teorije baziraju na sličnim principima uz neke razlike, no za potpuno razumijevanje nevjere, važno je objediniti te teorijske pristupe jer nijedan ne može u potpunosti objasniti nevjerno ponašanje u cijelosti.

Čimbenici koji utječu na nevjera

Do 1970. godine nevjera je bila svrstana u kategoriju seksualno devijantnog ponašanja te je postojalo jako malo istraživanja o toj temi. Nakon toga dobiva sve veću pažnju što zbog povećane vidljivosti nevjere, što zbog prihvaćanja netradicionalnih obitelji te spremnosti da se prizna njezina potpuna rasprostranjenost (Drigostas i Barta, 2001). Najčešće ispitivana varijabla nevjere je spol i podaci pokazuju nekonzistentne rezultate, od toga da se muškarci češće uključuju u nevjerna ponašanja (Allen i sur., 2005) do toga da nema razlike među spolovima (Wiederman, 1997; Feldman i Cauffman, 1999). Podaci su kontradiktorni i za čimbenik dobi pa tako jedni navode da se prevalencija nevjere u Americi povećava s godinama (Wiederman, 1997), dok drugi smatraju kako postoji interakcija spola i godina te postojanje kohornih razlika (prema Tsapelas i sur., 2010). Trajanje primarne veze je također čimbenik koji se ispitivao i pronađeno je da što veza duže traje, to je veća vjerojatnost postojanja seksualne nevjere (Hansen, 1987) te da su određeni periodi braka (trudnoća, razdoblje dojenčadi) kritični za nevjera muškarca (Allen i Baucom, 2001, prema Tsapelas i sur., 2010). Stupanj nezadovoljstva primarnim odnosom se pokazao važnim za uključivanje u nevjera kod žena (Prius i sur., 1993., prema Tsapelas i sur., 2010). Pronađeno je da se manje religiozni pojedinci češće uključuju u flert (Whisman i sur., 2007). Edukacija i nivo prihoda su se također pokazali značajnim za vjerojatnost nevjere, no rezultati nisu jednoznačni pa su tako Atkins i sur. (2001) povezali nevjera s većim prihodima, Treas i Giesen (2000) s nižim razinama obrazovanja, a Whisman i Snyder (2007, prema Tsapelas i sur., 2010) s višim razinama obrazovanja. Od mnoštva drugih ispitivanih čimbenika, zanimljivi su oni iz genetike koji dokazuju kako postoje biološki mehanizmi kojima se može objasniti sveprisutnost i trajnost nevjere. Osobe s genetskom varijacijom DRD4 7R+ su u više od 50% slučajeva izvještavale o nevjeri i seksualno promiskuitetnom ponašanju (oba spola) nego pojedinci sa varijacijom 7R-. (Garcia i

sur., 2010). Taj podatak govori u prilog tome da sklonost nevjeri može biti nasljedna, što potvrđuje i činjenica da je heritabilnost za nevjeru pronađena na jednojajčanim blizankama 38%. S obzirom da je ličnost djelomično genetski uvjetovana i povezana s mnogim aspektima socijalnog života poput ljubomore, potrebe za uzbuđenjem, želje za seksualnom različitosti te preferencijama kod izbora partnera, neki istraživači su pokušali utvrditi koje crte ličnosti su povezane sa sklonošću upuštanja u izvandijadna ponašanja. Eysenck (1976) je pronašao povezanost ekstraverzije sa sklonošću upuštanja u seksualno riskantna ponašanja, a Orzeck i Lung (2005) su izvjestili da se ekstravertiraniji pojedinci i oni otvoreni za nova iskustva više uključuju u prevaru, a Schmitt (2004) je u svom kroskulturalnom istraživanju potvrdio da se niska ugodnost i savjesnost mogu povezati sa nevjerom u različitim kulturama. Čini se da ličnost igra važnu ulogu prilikom upuštanja u nevjerna ponašanja.

Podaci o nevjeri u Hrvatskoj

U Hrvatskoj se dosad nevjera nije znanstveno istraživala pa nema podataka s kojima bi se mogli usporediti oni koji će se prikupiti ovim istraživanjem. Podatke koje bismo sadržajno mogli povezati s nevjerom nalazimo u istraživanju Grundler, Kardum, Hudek-Knežević (2013) u kojem se ispitala učestalost otimanja partnera, a dobiveni rezultati ukazuju na to da je 68% muškaraca i 42% žena nekada pokušalo preoteti osobu koja je u vezi s nekim drugim, a 70% i žena i muškaraca tvrdi da su bili žrtve pokušaja preotimanja partnera. Zanimljiv podatak iz istraživanja je da od 56,9% sudionika koji su u vezi, njih 13,9% je u vezi s nekim koga su privukli dok je ta osoba bila u vezi, a 18,4% je u vezi s nekim tko je njih privukao dok su bili u vezi s nekim drugim. No, ti podaci nam ne pružaju informaciju o samom činu prevare. Postoji još jedan izvor podataka o nevjeri u Hrvatskoj iz neznanstvenih krugova, informativna anketa provedena za potrebe pisanja knjige o višeljublju Adriana Kezela (2010). 74% sudionika te ankete izjavilo je da ima višeljubne osjećaje, 42,1% njih tvrdi da aktivno voli više od jedne osobe, 33,6% je učinilo preljub, a 8,5% je priznalo te svoje osjećaje i iskustva svom trenutnom partneru.

Cilj

Kako je već navedeno da u Hrvatskoj ne postoje znanstveno prikupljeni podaci o nevjeri, ovim smo istraživanjem željeli to promijeniti i dobiti uvid u to koja ponašanja sudionici ovog prigodnog uzorka u našoj kulturi smatraju nevjernim i koliko njih uopće ima iskustva s upuštanjem u određena izvandijadna ponašanja kako bismo ih mogli usporediti s podacima iz drugih istraživanja. U nedostatku dovoljno jasne definicije nevjere, koristili smo upitnik Melisse Cartun (2009) za koji smo procijenili da dovoljno dobro pokriva većinu ponašanja koja bi mogla indicirati nevjeru. Korištenjem ovog upitnika želimo doprinijeti razumijevanju nevjere te razjasniti koncept i mjerenje nevjere. Nadalje, cilj istraživanja je ustanoviti na koji način su izvandijadna ponašanja povezana s aspektima odnosa kao što su kvaliteta veze i ljubav među partnerima te utvrditi postoji li povezanost između nevjernog ponašanja i dimenzija privrženosti te nevjernog ponašanja i crta ličnosti (petfaktorski model).

Problem i hipoteze

1. Ispitati sklonost sudionika nevjeri mjereno na dva načina, pitanjem jesu li bili nevjerni svom sadašnjem partneru/ici te Upitnikom izvandijadnih ponašanja. Nadalje, provjeriti slaganje rezultata na te dvije mjere te saznati koja od predloženih izvandijadnih ponašanja sudionici percipiraju nevjernima, kolika je učestalost tih ponašanja u njihovim vezama te postoji li rodna razlika u uključenosti u nevjerna ponašanja.

H1: Ne očekujemo razliku između muškaraca i žena na samoiskaznoj mjeri nevjere.

H2: Postoji rodna razlika u uključenosti u nevjerna ponašanja prema Upitniku izvandijadnih ponašanja, žene se češće uključuju u emocionalno nevjerna ponašanja, a muškarci u seksualno nevjerna ponašanja.

H3: Žene percipiraju veći broj ponašanja nevjernim nego muškarci.

H4: Sudionici koji prema Upitniku izvandijadnih ponašanja percipiraju veći broj ponašanja nevjernim će se upuštati u manji broj izvandijadnih ponašanja.

2. Istražiti postoji li razlika u određenim karakteristikama (dob, trajanje veze, učestalost seksualnog odnosa) između onih koji su skloni upustiti se u nevjerna ponašanja od onih koji nisu.

- H5: U nevjerna ponašanja će se češće upustiti mlađe osobe.
- H6: Osobe koje su dugo u vezi će biti sklonije upustiti se u nevjerna ponašanja.
- H7: Sudionici koji rjeđe prakticiraju seksualni odnos u primarnoj vezi se češće upuštaju u nevjerna ponašanja.
3. Utvrditi jesu li kvaliteta veze, ljubav koju osoba osjeća prema partneru te procjena zadovoljstva u vezi povezani sa sklonošću nevjernom ponašanju mjereno Upitnikom izvandijadnih ponašanja.
- H8: Što je osoba zadovoljnija vezi, manje je vjerojatno da će se upustiti u nevjerna ponašanja, bez obzira na spol.
- H9: Osobe koje svoju vezu procjenjuju kvalitetnijom bit će manje sklone upustiti se u nevjerna ponašanja, bez obzira na spol.
- H10: Pojedinci koji osjećaju više ljubavi prema svom partneru neće biti skloni upuštati se u nevjerna ponašanja, bez obzira na spol.
4. Ispitati povezanost privrženosti ljubavnom partneru i sklonosti nevjeri mjereno Upitnikom izvandijadnih ponašanja.
- H11: Pojedinci koji imaju veći rezultat na dimenziji anksioznosti bit će skloniji upustiti se u nevjerna ponašanja, bez obzira na spol.
- H12: Osobe s većim rezultatom na dimenziji izbjegavanja bit će sklonije upustiti se u nevjerna ponašanja, bez obzira na spol.
- H13: Sigurno privrženi pojedinci će se u značajno manjoj mjeri upustiti u nevjerna ponašanja od nesigurno privrženih, bez obzira na spol.
5. Ispitati postoji li povezanost dimenzija ličnosti i nevjernog ponašanja mjereno Upitnikom izvandijadnih ponašanja.
- H14: Osobe koje su visoko na dimenziji ekstraverzije su sklonije upustiti se u nevjerno ponašanje, bez obzira na spol.
- H15: Savjesne, ugodne i emocionalno stabilne osobe će se upuštati u manji broj nevjernih ponašanja, bez obzira na spol.
- H16: Dimenzija intelekta neće biti značajna za sklonost nevjernom ponašanju.

Metoda

Postupak

Istraživanje je provedeno putem online upitnika izrađenog preko stranice www.limesurvey.srce.hr na koju se pristupa pomoću EduHr korisničkog računa. Link na upitnik poslan je elektroničkom poštom na mnogo adresa, a primatelje se zamolilo da ispune upitnik ukoliko zadovoljavaju uvjetima i da ga prosljede dalje. Isto tako, link je stavljen na nekoliko facebook profila, stranica i grupa uz molbu da ga njihovi članovi ispune. Poziv za istraživanje objavljen je i na stranici www.istrazime.hr koja se bavi psihološkim temama i objavljuje aktualna istraživanja, kao i na različitim forumima. Naslovna strana upitnika sadržavala je detaljnu uputu o tome tko može pristupiti upitniku kao i obavijest da je ispunjavanje u potpunosti anonimno i da će se dobiveni podaci koristiti isključivo u svrhe ovog istraživanja. Na taj način se sudionike ohrabrilo da što iskrenije odgovore na pitanja.

Sudionici

Online upitniku su mogle pristupiti sve osobe između 18 i 60 godina koje su u vezi ili braku najmanje 3 mjeseca ili su do unatrag pola godine izašle iz takvog odnosa. Upitnik je u potpunosti ispunilo 548 sudionika, no ukupni broj sudionika uključen u obradu podataka je N=534, s obzirom da je četvero njih bilo izvan dobne granice, troje je navelo da su u vezi kraće od 3 mjeseca, a sedmero je bilo homoseksualne orijentacije pa njihovi podaci nisu uzeti u analizu. Broj žena koje su ispunile upitnik je N= 386, a broj muškaraca N=148. Raspon dobi je od 18 do 59, a prosječna dob je 28 godina. Većina sudionika ima visoku stručnu i srednju stručnu spremu. Najviše sudionika se u trenutku istraživanja nalazilo u vezi definiranoj kao hodanje ili brak, a prosječno trajanje veze je oko 6 godina. Detaljniji podaci o sudionicima nalaze se u Prilozima 3, 4 i 5.

Mjerni instrumenti

Upitnik o sociodemografskim podacima te podacima o romantičnim vezama

U ovom upitniku se od sudionika tražilo da navedu spol, dob, zanimanje i završeni stupanj obrazovanja, važnost vjere, kao i neke aspekte veze u kojoj se pojedinac nalazi ili se nalazio: status veze i njezino trajanje, spol partnera/partnerice, zajednička djeca, učestalost seksualnih odnosa u posljednja 3 mjeseca, samoiskaz o nevjeri prema sadašnjem partneru/partnerici te neka pitanja koja su se odnosila na romantičnu prošlost: bivanje u ozbiljnoj vezi prije sadašnje i njihov broj te nevjera u nekoj od prethodnih veza.

Indeks kvalitete braka

Ovim upitnikom (Quality of Marriage Index; Norton, 1983) koji temeljno mjeri kvalitetu braka, izmjerena je kvaliteta odnosa u kojem se sudionici nalaze. Upitnik sadrži 6 čestica, od kojih se slaganje s 5 tvrdnji procjenjuje na skali Likertovog tipa od 1 do 7 (1= uopće se ne slažem, 7= u potpunosti se slažem), a zadnja čestica se odnosi na procjenu sreće u vezi s partnerom/partnericom na skali od 1 do 10 (1 = jako nesretan, 10 = jako sretan). Primjeri čestica su: „*Imamo dobru vezu*“, „*Zaista osjećam da smo partner i ja tim*“, „*Naša veza je čvrsta*“. Indeks kvalitete veze izražen je jednostavnom linearnom kombinacijom odgovora na svih 6 čestica tako da njegov raspon varira od 6 do 45. Koeficijent pouzdanosti skale je $\alpha = .88$ (Feeney, Noller, Callan, 1994). U ovom istraživanju, pouzdanost iznosi $\alpha = .96$.

Zadovoljstvo vezom

Zadovoljstvo vezom ispitano je jednom česticom nakon procjene kvalitete veze tako da su sudionici procjenjivali sveukupni stupanj zadovoljstva u vezi na skali od 1 do 7 (1 = izrazito nezadovoljan/a, 7 = izrazito zadovoljan/a).

Skala ljubavi

Način na koji sudionici doživljavaju ljubav prema partneru/partnerici procjenjivan je Skalom ljubavi (Love Scale; Braiker i Kelley, 1979). Skala se sastoji od 9 čestica kojima se ispituje doživljeni intenzitet ljubavi. Tvrdnje se odnose na ulaganje, pripadanje, voljenje, događanje, jedinstvenost, odanost, bliskost, trebanje i privrženost prema partneru. Sudionik procjenjuje svoje iskustvo na skali od 1 do 10 pri čemu veći brojevi označavaju jači doživljaj ljubavi. Raspon ukupnih prosječnih rezultata u ovom istraživanju je od 1.6 do 10, a pouzdanost skale je visoka i iznosi $\alpha = .93$.

Inventar iskustva u bliskim odnosima

Za mjerenje privrženosti sudionika prema romantičnim partnerima u ljubavnim vezama odraslih korišten je Inventar iskustva u bliskim vezama (Brennan i sur., 1998) i to skraćena verzija. Originalnu skalu skratile su Kamenov i Jelić (2003), a ona se, kao i originalna, sastoji od dvije skale, skale anksioznosti i skale izbjegavanja te se na taj način utvrđuju dimenzije anksioznosti i izbjegavanja čijom kombinacijom rezultata možemo dobiti 4 tipa privrženosti: sigurnu, odbijajuću, plašljivu i zaokupljenu. Upitnik se sastoji od ukupno 18 čestica, 9 za svaku skalu. Zadatak sudionika je za svaku česticu odrediti stupanj slaganja od 1 do 7 (1 = uopće se ne slažem, 4= niti se slažem niti ne

slažem, 7= u potpunosti se slažem). Rezultat se računa zbrajanjem procjena za sve čestice pojedine skale pa je tako na svakoj mogućoj raspon rezultata od 9 do 63 s tim da viši rezultat ukazuje na više izraženu pojedinu dimenziju privrženosti. Pouzdanost skraćene verzije (Kamenov i Jelić, 2003) izračunate Cronbachovim alfa koeficijentom iznose $\alpha = .82$ za dimenziju anksioznosti i $\alpha = .86$ za dimenziju izbjegavanja, a psihometrijske karakteristike potvrđene su i u kasnijim istraživanjima (Marušić, Kamenov i Jelić, 2006). U ovom istraživanju pouzdanost za obje dimenzije je $\alpha = .83$.

IPIP 50

Osobine ličnosti procjenjene su upitnikom IPIP 50 koji je skraćena verzija Goldbergovog IPIP100 kroskulturalnog Big Five upitnika (International Personality Item Pool; IPIP50, 2001). Upitnik sadrži 50 kratkih tvrdnji, po 10 za svaku od 5 dimenzija (ekstraverzija, ugodnost, savjesnost, emocionalna stabilnost, intelekt). Zadatak sudionika je označiti u kojoj se mjeri navedena tvrdnja odnosi na njih (1= potpuno netočno, 5= potpuno točno). Neke tvrdnje su postavljene u negativnom smjeru te ih je potrebno obrnuto bodovati. Ukupni rezultat je jednostavan zbroj procjena na česticama za pojedinu dimenziju u rasponu od 10 do 50. Skraćena je verzija u prijašnjim istraživanjima pokazala zadovoljavajuće metrijske karakteristike na američkom kao i na hrvatskom uzorku (Mlačić i Goldberg, 2007). Pouzdanosti pojedinih dimenzija u ovom istraživanju su zadovoljavajuće te iznose $\alpha = .86$ za ekstraverziju, $\alpha = .81$ za ugodnost, $\alpha = .79$ za savjesnost, $\alpha = .89$ za emocionalnu stabilnost i $\alpha = .82$ za intelekt.

Upitnik izvandijadnih ponašanja

EDI (eng. Extradysocial behaviour) upitnik je konstruiran za potrebe istraživanja uloga stilova privrženosti u izvandijadnim ponašanjima (Cartun, 2009), a uključuje 23 čestice koje ispituju ponašanja koja indiciraju nevjeru uživo te 13 čestica koje ispituju ponašanja nevjere putem interneta i telefona. Sudionici izvještavaju o stupnju u kojem su se upustili u određena seksualna ili emocionalna ponašanja s drugom osobom (ili osobama) koja nije njihov trenutni partner niti član obitelji za vrijeme trajanja njihove veze ili braka. Sudionici mogu označiti zašto se nisu upustili u određeno ponašanje (nisam imao priliku ili nisam želio), a ako jesu, mogu odabrati koliko puta i s koliko osoba su sudjelovali u tom ponašanju (samo jednom, više puta s istom osobom ili više

puta s različitim osobama). Faktorska struktura u originalnom istraživanju je pokazala kako se radi o jednom generalnom faktoru nevjere uživo te dva faktora online/telefonske nevjere, emocionalna i fizička nevjera. Upitnik je za potrebe ovog istraživanja preveden na hrvatski jezik te su provjerene psihometrijske karakteristike na korištenom uzorku. Eksploratornom faktorskom analizom s varimax rotacijom dobivena su dva faktora u svakoj verziji upitnika (uživo i online/telefonski) pa tako razlikujemo četiri tipa nevjere, emocionalna nevjera uživo, seksualna nevjera uživo, emocionalna online/telefonska nevjera, seksualna online/telefonska nevjera. Neke čestice su izbačene zbog toga što su bile podjednako zasićene s oba faktora, a međusobno u visokim korelacijama. Konačno je u upitniku za nevjere uživo zadržano 13 čestica seksualne nevjere (primjer „*Imao/la sam seksualni odnos (vaginalni)*“) i 5 čestica emocionalne nevjere (primjer „*Dijelio/la sam intimne (jako osobne) detalje o sebi i svom životu koje ne bih rekao/la nekome tko mi je samo prijatelj.*“). U upitniku online/telefonske nevjere je zadržano 7 čestica emocionalne nevjere (primjer „*Osjećao/la sam duboku emocionalnu privrženost prema nekome s kim komuniciram primarno preko interneta ili telefonski*“) i 5 čestica seksualne nevjere (primjer „*Telefonski seks – tijekom telefonskog razgovora opisivao/la sam seksualne radnje koje bi izvodio/la toj osobi ili u koje bih se upustio/la s tom osobom*“). Ukupni rezultat računa se za svaki tip nevjere zasebno, zbrajanjem označenih brojeva (1 - 5) na svakoj pojedinoj čestici. Kompletna faktorska struktura oba upitnika i koeficijenti pouzdanosti cijelog testa i pojedinih faktora prikazani su u Prilogu 1 i Prilogu 2 na kraju rada. Prilagođena pitanja iz ovog upitnika poslužila su nam da provjerimo koja od navedenih ponašanja sudionici smatraju nevjerom pa smo kao dodatni zadatak od njih tražili da označe radnje za koje smatraju da predstavljaju nevjere.

Rezultati i rasprava

Deskriptivna analiza podataka

Izračunali smo aritmetičke sredine i standardne devijacije za demografske podatke (Prilog 3) i za najznačajnije varijable u istraživanju (Tablica 1) kako bismo saznali prosječne vrijednosti koje sudionici ovog uzorka postižu na pojedinim mjerama.

Tablica 1

Raspon rezultata, aritmetička sredina i standardna devijacija za ključne varijable u istraživanju (N=534)

Mjera	Teoretski raspon	Postignut raspon	M	SD
Skala ljubavi	1 – 10	1.6 – 10	8.544	1.489
Kvaliteta veze	6 – 45	6 – 45	37.29	8.842
Zadovoljstvo vezom	1 – 7	1 – 7	5.63	1.431
Stilovi privrženosti				
Izbjegavanje	9 – 63	9 – 57	21.06	9.576
Anksioznost	9 – 63	9 – 63	28.02	11.264
IPIP50				
Ekstraverzija	10 – 50	16 – 50	34.84	6.861
Ugodnost	10 - 50	18 – 50	39.88	5.504
Savjesnost	10 - 50	17 – 60	35.94	6.207
Emo.stabilnost	10 - 50	10 – 50	31.54	8.007
Intelekt	10 - 50	23 – 50	38.60	5.663
EDI upitnik uživo				
Seksualna nevjera	13 - 65	13 – 65	25.57	17.465
Emoc. Nevjera	5 - 25	5 – 25	11.07	5.213
EDI upitnik online				
Seksualna online nevjera	5 - 25	5 – 25	6.54	3.777
Emocionalna online nevjera	7 – 35	7 – 25	12.96	7.289
Vjerovanja uživo	0 - 23	1 – 23	17.11	4.558
Vjerovanja online	0 - 13	1 - 13	8.38	3.449

Sudionici svoj doživljaj ljubavi i bliskosti u odnosu, kao i kvalitetu veze procjenjuju vrlo visoko te su relativno zadovoljni svojim ljubavnim vezama. Što se tiče *dimenzija privrženosti*, ni na anksioznosti ni na izbjegavanju ne postižu se visoki rezultati. S obzirom da je kao srednja vrijednost na tom upitniku određen broj 36, a sudionici našeg istraživanja imaju znatno niže prosječne rezultate na obje dimenzije, možemo reći kako u prosjeku imaju relativno niske rezultate na dimenzijama privrženosti. To je i logično s obzirom da rezultati pokazuju da je većina sudionika (68.9%) sigurno privržena, a taj stil označavaju niski rezultati na dimenzijama anksioznosti i izbjegavanja. Na *osobinama ličnosti* sudionici postižu prosječne vrijednosti, nešto više na ugodnosti i intelektu. Najnižu prosječnu vrijednost sudionici imaju na dimenziji emocionalne stabilnosti, a standardna devijacija za tu dimenziju je najveća. Kod ponašanja koja označavaju nevjera, u prosjeku dobivamo niske rezultate

što bi značilo kako se većina sudionika ne upušta u ponašanje koja indiciraju nevjeru, odnosno da je većina sudionika vjerna svojim partnerima. Online nevjera pokazuje još niže vrijednosti nego nevjera uživo tako da možemo reći da su sudionici ovog istraživanja, ako varaju, skloniji to činiti uživo nego preko telefona ili interneta. Sudionici su većinu ponuđenih izvandijadnih ponašanja označili kao nevjeru. Kod *nevjere uživo*, od moguća 23 ponašanja sudionici u prosjeku označuju 17 onih za koje smatraju da predstavljaju nevjeru, a kod online nevjere prosječno izabiru 8 čestica (od mogućih 12) koje percipiraju kao nevjeru.

Učestalost i percepcija nevjernog ponašanja

Ovim istraživanjem željelo se, između ostalog, ispitati kolika je učestalost nevjere na prigodnom hrvatskom uzorku s obzirom da do sada ta tema nije bila istraživana na ovom području. Nevjerno ponašanje sudionika ispitali smo na dva načina, u prvom dijelu upitnika se jednim pitanjem tražilo od njih da se izjasne jesu li bili nevjerni svom partneru/partnerici, dok su kasnije popunjavali Upitnik izvandijadnih ponašanja u kojem se tražilo da navedu u kojoj mjeri su se upustili u određeno ponašanje s nekom drugom osobom za vrijeme trajanja njihove sadašnje veze. Podaci koje smo dobili na temelju samoiskaza o nevjernom ponašanju pokazuju kako 14.8% sudionika priznaje nevjeru u sadašnjoj vezi (14% žena, 16.9% muškaraca), a puno veći postotak (42.9%) njih izvještava da su bili nevjerni u prošlim vezama. Na temelju tih rezultata, izračunali smo hi kvadrat test koji je pokazao kako ne postoji razlika u uključivanju u nevjeru prema spolu, odnosno da se i muškarci i žene podjednako uključuju u nevjerna ponašanja, ili barem podjednako priznaju nevjeru, kako u sadašnjoj vezi ($\chi^2 = .715$, $p = 0.398$) tako i u prethodnima ($\chi^2 = .008$, $p = 0.927$).

Većina dosadašnjih istraživanja, svoje je analize temeljila na ovakvoj mjeri – subjektivnoj procjeni i iskazu o nevjeri. S obzirom da je nevjera vrlo kompleksan fenomen čija definicija još uvijek nije u potpunosti razjašnjena, smatramo kako se ne može ispitati samo jednom česticom već mora postojati ljestvica sa svim ponašanjima koja bi mogla predstavljati nevjeru. Iako će se većina istraživača složiti s tom tvrdnjom, do sada još nije osmišljen upitnik koji bi u potpunosti pokrio sva područja nevjere i koji bi se koristio u različitim istraživanjima kako bi se omogućila usporedba dobivenih rezultata istraživanja. Upravo zbog toga što postoje individualne razlike u tome što se smatra nevjernim ponašanjem, rezultati dosadašnjih istraživanja nisu ni valjani niti se

mogu uspoređivati međusobno, a još manje sa rezultatima drugih istraživanja. To možemo jasno prikazati dobivenim podacima vjerovanja o tome koja ponašanja predstavljaju nevjeru. Kao što je napomenuto, sudionici ovog istraživanja imali su zadatak označiti ponašanja koja smatraju nevjernima. Većina sudionika (preko 90%) se slaže da nevjeru uživo predstavljaju ponašanja koja uključuju neke oblike seksualnog ili fizičkog dodirivanja (seksualni odnos, oralni seks, strastveni poljubac). Kod online nevjere se u najvećem dijelu slažu (preko 80%) da ponašanja kao što su cyberseks, telefonski seks, dijeljenje seksualno provokativnih fotografija i masturbacija tijekom online ili telefonskog razgovora predstavljaju nevjeru. Ponašanja kao što su raspravljanje uz prigovor na partnera i dijeljenje intimnih detalja o sebi uglavnom nisu prepoznata kao ona koja bi predstavljala prevaru te ih se u najmanjem postotku smatra nevjernim, i kod online i nevjere uživo. Detaljni prikaz postotka sudionika koji pojedino ponašanje smatraju nevjerom, nalazi se u Prilogu 6 za ponašanja uživo i Prilogu 7 za online ponašanja. Zanimljivo je da ni za jedno nevjerno ponašanje nemamo u potpunosti slaganje svih sudionika. Što znači da, na primjer, seksualni odnos ne percipiraju svi sudionici kao prevaru, a s druge strane, ima pojedinaca koji vjeruju da prevaru označava i dijeljenje intimnih detalja o sebi osobi koja nije njihov partner. Zbog takve situacije, može se dogoditi da se u istraživanju jedna osoba izjasni kako nije bila nevjerna iako se možda uključila u seksualni čin ne smatrajući ga nevjerom, a druga je iznosila jako osobne detalje o sebi drugoj osobi smatrajući to nevjerom te se također izjasnila kao nevjerna. Zbog toga u istraživanju dobivamo vrlo subjektivne podatke koji nam ne govore puno o stvarnoj situaciji i konkretnim ponašanjima. Dokaz tome su podaci iz Upitnika izvandijadnih ponašanja u kojem 41.3% muškaraca i 21.8% žena izjavljuje kako su za vrijeme trajanja njihove sadašnje veze stupili u seksualni odnos s osobom koja nije njihov primarni partner. Ti brojevi su puno veći od dobivenih postotaka nevjere u sadašnjoj vezi ispitane samo jednom česticom. Kako bismo provjerili slažu li se podaci samoiskaza o nevjeri s podacima stvarnog uključivanja u pojedina nevjerna ponašanja, t-testom smo ispitali postojanje razlike između aritmetičkih sredina muškaraca i žena za pojedine ljestvice nevjere (vidi Tablicu 2) i dobili rezultate koji pokazuju kako postoji statistički značajna razlika između muškaraca i žena prema uključivanju u neka ponašanja nevjere. Time smo potvrdili našu drugu hipotezu da postoji rodna razlika u nevjeri mjereno Upitnikom izvandijadnih ponašanja, no nije

potvrđeno da se muškarci upuštaju više u seksualnu, a žene u emocionalnu nevjeru. Muškarci se u prosjeku više uključuju u sva nevjerna ponašanja, osim u online emocionalnu nevjeru gdje nije dobivena statistički značajna razlika.

Tablica 2

Aritmetičke sredine i standardne devijacije na pojedinim EDI skali nevjere i vjerovanja te značajnost razlike između žena i muškaraca

	M (SD) žene		M (SD) muškarci		t
<u>Nevjera uživo</u>					
seksualna	21.58	(15.056)	30.07	(15.616)	- 4.761 **
emocionalna	10.73	(5.020)	11.97	(5.604)	- 2.477 **
<u>Online nevjera</u>					
seksualna	6.06	(2.889)	7.80	(5.262)	- 3.793 **
emocionalna	12.74	(7.021)	13.62	(7.934)	- 1.188
Vjerovanja uživo	17.69	(4.169)	15.59	(5.156)	4.430 **
Vjerovanja online	8.79	(3.223)	7.29	(3.780)	4.275 **

** p < .01

Prevalencija svih nevjernih ponašanja, uživo i online, iz Upitnika izvandijadnih ponašanja, posebno za muškarce i za žene nalazi se u Prilozima 8 i 9. Sveukupno se sudionici ovog istraživanja najčešće uključuju u sljedeća ponašanja: prigovor na sadašnjeg partnera, upuštanje u flert i osjećaj zaljubljenosti kod nevjere uživo te prigovor, tajenje partneru o komunikaciji i upuštanje flert kod online nevjere. No, ono što se u najvećem postotku (preko 94%) smatra nevjerom su seksualni odnos i oralni seks u oba slučaja (primanje i izvođenje) te se u ta ponašanja uključuje od 24 do 27 % svih sudionika. Više od 20% sudionika uključuje se u većinu nevjernih ponašanja uživo, s tim da se više od 40% muškaraca i više od 20% žena uključuje u seksualna nevjerna ponašanja što je u skladu s drugim istraživanjima, primjerice Wiederman i Hurd (1999) koji spominju kako se 49% muškaraca i 31% žena u njihovom istraživanju uključilo u izvandijadni odnos. Studije američkih parova su pokazale da će 20-40% heteroseksualnih muškaraca i 20-25% heteroseksualnih žena kroz život imati izvanbračnu aferu (Tafoya i Spitzberg, 2007, prema Tsapelas i sur., 2010). Ovisno o tome koje podatke uzimamo u obzir, na samoiskazoj mjeri nevjere nema razlike u uključenosti u nevjerna ponašanja između muškaraca i žena, dok prema upitniku

izvandijadnih ponašanja postoji razlika, muškarci se više od žena upuštaju u nevjerna ponašanja, neovisno o tome radi li se o seksualnoj ili emocionalnoj nevjeri, uživo ili online, čime smo potvrdili prve dvije hipoteze. Taj podatak možemo objasniti činjenicom da žene znatno više ponašanja smatraju nevjernim (vidi Tablicu 2) pa možda na svjesnoj razini ograničavaju mogućnost ulaska u ta ponašanja, dok je kod muškaraca obrnuto, oni manje navedenih ponašanja smatraju nevjerom pa imaju racionalno opravdanje za češće uključivanje u ista. Već se i ranije došlo do zaključka kako su žene sklone imati šire kriterije za definiciju nevjere te da češće završavaju brakove ukoliko se njihov muž nalazi ili upušta u flert s nekim drugim (Shackelford, 1998). Provjerili smo postoji li povezanost između percepcije o tome koja ponašanja predstavljaju nevjeru i upuštanja u nevjerna ponašanja. Tvrdnje koje se odnose na vjerovanje o tome što je nevjereno ponašanje smo podijelili u 4 kategorije kako bismo ih mogli usporediti s tipovima nevjere iz Upitnika izvandijadnih ponašanja. Rezultati pokazuju da zaista se pojedinci koji percipiraju više ponašanja nevjernim značajno manje uključuju u nevjerna ponašanja (Tablica 3). Dakle, muškarci i žene u istraživanjima očito daju točne podatke o iskustvu nevjere, no u nedostatku jasno određene definicije, ti podaci nisu valjani jer se zapravo mjeri ono što određeni spol ili pojedinac vjeruje da se mjeri.

Tablica 3

Povezanost vjerovanja o nevjernom ponašanju i uključenosti u nevjereno ponašanje

	Seksualna nevjera uživo	Emocionalna nevjera uživo	Seksualna nevjera online	Emocionalna nevjera online
V uživo seks.nevjera	-.347**	-.283**	-.297**	-.222**
V uživo emoc.nevjera	-.70	-.223**	-.105*	-.166**
V online seks.nevjera	-.293**	-.259**	-.300**	-.206**
V online emoc.nevjera	-.184*	-.272**	-.186**	-.294**

V = vjerovanja, * p < .05, ** p < .01

Dob, trajanje veze, učestalost seksa i nevjerna ponašanja

Kako bismo razriješili drugi problem, ispitali smo postoji li povezanost između dobi, trajanja veze i učestalosti seksualnog odnosa u primarnoj vezi s uključivanjem u četiri tipa nevjernih ponašanja prema Upitniku izvandijadnih ponašanja. Budući da distribucije tih varijabli nisu normalne, koristili smo neparametrijsku statistiku i

izračunali Spearmanov koeficijent korelacije među navedenim varijablama. Rezultati su pokazali kako nijedna varijabla nije značajno povezana s nevjernim ponašanjem, osim dobi koja je značajno pozitivno povezana sa online seksualnom nevjero. To bi značilo da što je osoba starija, to se znatno više uključuje u nevjero preko telefona ili interneta.

Međutim, kada u obzir uzmemo početno izjašnjavanje sudionika kao vjernih ili nevjernih, računanjem t-testa za provjeravanje razlike istih varijabli dobivamo rezultate slične onima u literaturi (vidi Tablicu 4). Podaci o povezanosti dobi i nevjere u dosadašnjoj literaturi nisu jednoznačni. Novije opširno istraživanje Atkinsa i sur. (2001) navodi da se prevalencija seksualne nevjere na američkom uzorku povećava s godinama. U našim podacima to se nije pokazalo tako. Moguće da je dob pozitivno povezana s nevjernim ponašanjem iz razloga što su stariji pojedinci možda duže u vezi ili imaju više iskustva u romantičnim vezama pa tako imaju i više prilika za nevjero nego mlađi pojedinci (Feldman i Cauffman, 1999).

Tablica 4

Aritmetičke sredine na varijablama dobi, trajanja veze i učestalosti seksa u vezi te značajnost razlike između vjernih i nevjernih u sadašnjoj vezi

	vjerni	nevjerni	t
Dob	27.93	29.90	1.654
Trajanje veze	5.29	7.6	2.599**
Učestalost seksa	3.82	3.42	-2.689**

** p < .01

Napomena: Trajanje veze je u godinama, a učestalost seksa označava sljedeće: 1= nijednom, 2= jednom mjesečno, 3= dva do tri puta mjesečno, 4= jednom do dvaput tjedno, 5= više od dva put tjedno

Podaci pokazuju da će oni koji su duže u vezi češće biti nevjerni. To se u drugim istraživanjima potvrdilo još mnogo ranije, npr. Hansen (1987) izvještava da je to veća vjerojatnost seksualne nevjere što duže traje primarna veza. Pretpostavljamo da glavni uzrok nevjere zasigurno nije protok vremena nego ono što se u partnerskom odnosu događa kroz vrijeme. Pokazalo se da učestalost seksualnog odnosa također ima veze s nevjero, odnosno potvrđena je razlika između vjernih i nevjernih u učestalosti seksualnih odnosa u primarnoj vezi. Sudionici koji iskazuju nevjero izvještavaju o značajno manje seksualnih odnosa u primarnoj vezi. Thompson (1983) je procijenio da se 25% varijance nevjere može objasniti niskom seksualnom frekvencijom u primarnoj

vezi. Međutim, možda oni koji imaju seksualnu ili emocionalnu vezu sa strane nemaju toliku potrebu biti seksualno aktivni sa svojim primarnim partnerima. No, tu bi pretpostavku trebalo dodatno istražiti. Edwards i Booth (1976) su to povezali sa konfliktom u vezi na način da što se razina bračnog konflikta povećava, to se čestina seksualnih odnosa smanjuje. A što je veće opadanje u seksualnoj frekvenciji to je veća vjerojatnost uključivanja u izvanbračne odnose.

Ljubav, kvaliteta veze, zadovoljstvo vezom i nevjerna ponašanja

U okviru trećeg problema, provjerali smo što razlikuje veze onih koji su vjerni partneru i onih koji nisu, ispitali smo kakva im je kvaliteta veze, kakav je doživljaj ljubavi prema partneru i koliko su općenito zadovoljni vezom. U ovom dijelu istraživanja je situacija jednostavna jer je gotovo sve nabrojeno značajno negativno povezano s nevjernom (vidi Tablicu 5). Moramo napomenuti da su korelacije, iako značajne, niske. Ono što možemo primjetiti je da su korelacije s emocionalnom nevjernom (online i uživo) sustavno veće. Generalno, rezultati označavaju da što sudionici imaju manji doživljaj ljubavi prema partneru, što su nezadovoljniji vezom i smatraju je manje kvalitetnom, to se češće uključuju u sva četiri tipa izvandijadnih ponašanja, posebice emocionalna jer emocionalna nevjera uključuje ponašanja koja im nedostaju ili su slabije zastupljena u primarnom odnosu što se odražava na kvaliteti, zadovoljstvu vezom i ljubavi prema partneru. Razlika između muškaraca i žena uočena je kod ljubavi i seksualne online nevjere te zadovoljstva vezom i seksualne nevjere uživo, s obzirom da te varijable kod muškaraca nisu pokazale značajnu povezanost. Kao što smo već rekli, korelacije su niske, posebice za seksualnu nevjernu tako da u ovom slučaju mala razlika može utjecati na značajnost povezanosti.

Tablica 5

Povezanost ljubavi, kvalitete veze i zadovoljstva kod muškaraca i žena s četiri tipa nevjere

Značajke veze	Seksualna nevjera uživo	Emocionalna nevjera uživo	Seksualna nevjera online	Emocionalna nevjera online
<u>Muškarci (N = 148)</u>				

Ljubav	-.182**	-.344**	-.159	-.365**
Kvaliteta veze	-.188*	-.339**	-.195*	-.378**
Zadovoljstvo vezom	-.146	-.299**	-.255**	-.391**
<u>Žene</u> (N = 386)				
Ljubav	-.109*	-.252**	-.162**	-.216**
Kvaliteta veze	-.127*	-.228**	-.123*	-.224**
Zadovoljstvo vezom	-.132**	-.238**	-.132**	-.246**

* p < .05, ** p < .01

Jasno je da će nezadovoljstvo odnosom, procjena slabije kvalitete veze i smanjen doživljaj ljubavi prema partneru djelovati na traženje alternativa i želju za ispunjavanjem potreba koje nisu zadovoljene u primarnoj vezi. Uloga kvalitete primarne veze potvrđena je i u prethodnim istraživanjima. U studiji velikog broja oženjenih pojedinaca, Atkins i sur.(2001) zaključili su da su bračno nezadovoljstvo i percipirani manjak ljubavi povezani s nevjerom, s tim da su sudionici u „ne tako sretnim vezama“ 4 puta češće izvještavali o izvanbračnom seksu nego oni koji su u „jako sretnom braku“, a oni koji su u „prilično sretnom braku“ 2 puta češće nego oni u „jako sretnom braku“. Vrlo vjerojatno uz ljubav, zadovoljstvo te kvalitetu veze i drugi čimbenici utječu na nevjeru pa su zbog toga dobiveni takvi rezultati. Thompson (1983) je utvrdio da nedostaci u primarnoj vezi igraju glavnu ulogu u održavanju veze kao i da često prethode nevjeri. Naravno da objašnjenje može biti i obrnuto s obzirom da se radi o povezanosti, a ne uzročno posljedičnom utjecaju. Pa tako pojedinci koji se češće uključuju u izvandijadna ponašanja, mogu manje truda ulagati u primarnu vezu čime ona postaje manje zadovoljavajuća, manje kvalitetna i s manje doživljavanja ljubavi prema partneru.

Privrženost i nevjerna ponašanja

Četvrti problem ovog istraživanja bio je provjeriti postoji li povezanost između uključenosti u izvandijadna nevjerna ponašanja i dimenzija privrženosti odraslih u romantičnim vezama, anksioznosti i izbjegavanja. Tablica 6 prikazuje korelacije između izvandijadnih ponašanja i dimenzija privrženosti (anksioznost i izbjegavanje).

Tablica 6

Povezanost dimenzija privrženosti kod muškaraca i žena sa četiri tipa nevjere

Varijabla	Seksualna nevjera uživo	Emocionalna nevjera uživo	Seksualna nevjera online	Emocionalna nevjera online
<u>Muškarci (N=148)</u>				
Anksioznost	.060	.169*	.257**	.273**
Izbjegavanje	.147	.175*	.170*	.184*
<u>Žene (N=386)</u>				
Anksioznost	.125*	.197**	.167**	.241**
Izbjegavanje	.114*	.137**	.145**	.158**

* $p < .05$, ** $p < .01$

Jasno je vidljivo kako su kod muškaraca obje dimenzije značajno pozitivno povezane sa svim tipovima nevjere, osim sa seksualnom nevjeroj uživo. Korelacije su značajne, ali niske te su generalno nešto više kod online nevjere za dimenziju anksioznosti nego izbjegavanje. Žene koje su više na dimenzijama anksioznosti i izbjegavanja značajno se više upuštaju u sve tipove nevjere. Korelacije su niske, no značajne i nešto više za dimenziju anksioznosti.

Tablica 7

Aritmetičke sredine i standardne devijacije četiri tipa nevjere te značajnost razlike između sigurno i nesigurno privrženih

	M (SD)		M (SD)		t
	sigurno privrženi (N=368)		nesigurno privrženi (N=166)		
<u>Nevjera uživo</u>					
Seksualna	24.35	(16.83)	28.27	(18.54)	2.327*
Emocionalna	10.38	(4.88)	12.63	(5.58)	4.479 **
<u>Online nevjera</u>					
seksualna	6.22	(3.41)	7.26	(4.41)	2.685 **
Emocionalna	11.99	(6.55)	15.19	(8.29)	4.398**

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Također, proveli smo t-test kako bismo izračunali razlikuju li se sigurno privrženi pojedinci od nesigurno privrženih što se tiče upuštanja u različita nevjerna ponašanja (vidi Tablicu 7). Rezultate smo gledali na ukupnoj razini zbog velike razlike između sigurno privrženih (N = 368) i nesigurno privrženih (N=166) koja bi se još više povećala kad bismo ih uspoređivali prema spolu, posebice zbog puno manjeg broja muških sudionika u istraživanju.

Sigurno privrženi pojedinci značajno su manje skloni upuštati se u ponašanja koja predstavljaju nevjero. Rezultati su u skladu s prethodnim istraživanjima koja su pokazala kako je nesiguran stil privrženosti povezan s više veza izvan primarnog odnosa (Bogaert i Sadava, 2002). U istom istraživanju dobiveno je da se pojedinci koji

izražavaju anksioznu privrženost lakše uključuju u seksualnu nevjeru, a to posebno vrijedi za žene što potvrđuju i naši rezultati vezano uz povišenu dimenziju anksioznosti kod žena i češće uključivanje u seksualnu nevjeru uživo. Hazan i Shaver (1988) navode kako više partnera anksioznim pojedincima često zadovoljava potrebe za sigurnošću i intimnosti, a izbjegavajućim pojedincima višestruki partneri služe za smanjivanje emocionalnog oslonca na bilo kojeg partnera pa ako dođe do toga da ih partner napusti, manja je šansa za povrijeđenost jer je bilo manje ulaganja. S obzirom da se rezultati iz prijašnjih istraživanja uglavnom odnose na seksualnu nevjeru jer je tako u većini njih bilo definirano nevjerno ponašanje, teško je reći koliko naši rezultati potvrđuju ili ne prethodna istraživanja jer naši podaci seksualnu nevjeru uživo povezuju sa dimenzijama anksioznosti i izbjegavanja kod žena, ali ne i kod muškaraca. No, naša hipoteza da će se pojedinci koji su više na dimenzijama izbjegavanja i anksioznosti češće uključivati u nevjerna ponašanja se potvrdila.

Osobine ličnosti i nevjerna ponašanja

Zadnji problem koji smo istraživali se odnosio na to jesu li osobine ličnosti povezane s uključivanjem u nevjerno ponašanje. S obzirom na rezultate prethodnih istraživanja, pretpostavili smo da će se osobe s višim razinama ekstraverzije te nižim razinama savjesnosti, ugodnosti i emocionalne stabilnosti lakše upustiti u nevjerna ponašanja. Povezanost osobina ličnosti i nevjere prikazana je u Tablici 8.

Tablica 8

Povezanost osobina ličnosti iz petofaktorskog modela i četiri tipa nevjere kod muškaraca i žena

Osobine ličnosti	Seksualna nevjera uživo	Emocionalna nevjera uživo	Seksualna nevjera online	Emocionalna nevjera online
<u>Muškarci (N=148)</u>				
Ekstraverzija	.098	.081	-.002	-.045
Ugodnost	-.006	.080	.099	.203*
Savjesnost	.023	-.036	-.033	-.143

Emo.stabilnost	-.083	-.115	-.217**	-.211**
Intelekt	.051	.039	-.056	-.039
<u>Žene (N=386)</u>				
Ekstraverzija	.122*	.202**	.114*	.091
Ugodnost	-.177**	-.044	-.018	-.019
Savjesnost	.001	-.074	.026	-.123*
Emo.stabilnost	-.109*	-.111*	-.069	-.109*
Intelekt	.088	.097	.097	.021

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Spearmanov koeficijent korelacije je izračunat posebno za žene i muškarce. Kod muškaraca, značajne dimenzije za nevjeru pokazale su se ugodnost i emocionalna stabilnost. Ugodniji muškarci češće će se uključiti u emocionalnu nevjeru online, dok se manje emocionalno stabilni muškarci značajno češće uključuju u oba tipa online nevjere. Kod žena je situacija nešto drugačija, izvandijadna ponašanja povezana su s više crta ličnosti: ekstraverzijom, ugodnosti, savjesnosti i emocionalnom stabilnosti. U seksualnu nevjeru uživo sklonije su upustiti se žene koje su ekstravertiranije, manje ugodne i manje emocionalno stabilne. To je u skladu sa istraživanjem Coste i McCrae (1992, prema Tsapelas i sur., 2010) u kojem je potvrđeno da je seksualna nevjera povezana s niskom ugodnosti. Emocionalna nevjera uživo kod žena povezana je s višim razinama ekstraverzije i nižim razinama emocionalne stabilnosti. U seksualnu online nevjeru sklonije su upustiti se ekstravertiranije žene, a u emocionalnu online nevjeru manje savjesne i manje emocionalno stabilne žene.

Whisman i sur. (2007) su dobili podatak kako je nevjera povezana sa niskom savjesnošću i visokim neuroticizmom, što bi bilo u skladu s našim nalazom. Dimenzija intelekta se nije pokazala značajnom za nevjeru. Schmittovo (2004) internacionalno istraživanje u 10 zemalja je pokazalo kako je nevjera univerzalno povezana s niskim stupnjem ugodnosti i niskim stupnjem savjesnosti. Naši podaci su djelomično u skladu s tim nalazom, potvrđuju ga samo žene, no nije dobivena značajna povezanost za sva nevjerna ponašanja. Općenito se najviše crta ličnosti značajno povezuje sa seksualnom nevjerom uživo i emocionalnom online nevjerom. Iako rezultati nisu potvrđeni za sva nevjerna ponašanja niti na svim skupinama sudionika, generalni je zaključak da su u ovom istraživanju kod određenih skupina visoka ekstraverzija, niska ugodnost, niska

savjesnost i niska emocionalna stabilnost povezane s drugačijim tipovima nevjernog ponašanja. Zanimljiv je nalaz Orzecka i Lunga (2005) koji su u istraživanju dobili podatak da oni koji su vjerni u vezi dijele slične crte ličnosti sa svojim partnerima. Tako da to daje drugačiji pogled na povezanost crta ličnosti i nevjere jer bi u tom slučaju usklađenost crta ličnosti imala veći doprinos stabilnosti i vjernosti među partnerima, nebitno o tome koje crte ličnosti dominiraju kod pojedine osobe.

Prednosti, ograničenja i smjernice za buduća istraživanja

Iako smo ovim istraživanjem dobili zanimljive i korisne podatke o nevjeri na području Hrvatske te povezanosti ponašanja seksualne i emocionalne nevjere online i uživo s nekim aspektima veze, crtama ličnosti i dimenzijama privrženosti, ipak postoje neki nedostaci i mjesta za poboljšanja. Premda nam je namjera bila imati što veći uzorak sudionika zbog velikog raspona dobi (18 do 60 godina), i zahvatiti u jednakom broju sve dobne skupine kao i sve obrazovne kategorije, to je bio poprilično zahtjevan pothvat. Iako je upitnik ispunilo dosta starijih odraslih osoba, najveći je postotak žena (više od 70%) te osoba do 30 godina i onih s višom stručnom spremnom što zasigurno ima utjecaja na rezultate. Također, nismo provjeravali iz kojih dijelova Hrvatske dolaze sudionici niti smo osigurali pokrivenost svih područja tako da ne možemo generalizirati rezultate na populaciju Hrvata. Kako bismo osigurali maksimalnu privatnost i smanjili osjećaj neugode zbog odgovaranja na pojedina intimna pitanja, odlučili smo se na online verziju upitnika što je zasigurno povećalo iskrenost, no time smo se ograničili samo na one pojedince koji koriste internet, e-mail, facebook. Također, iz nekog razloga nisu svi do kraja ispunili upitnik. Velik je broj onih (preko 350) koji su započeli i nisu dovršili ili nisu poslali upitnik. Ne zna se što je razlog tako velikom broju odustajanja, radi li se o uznemirujućim pitanjima, prevelikom broju pitanja ili ima neka karakteristika tih pojedinaca koja ih razlikuje od onih koji su dovršili ispunjavanje. Korištenje upitnika je vrlo praktično za brzo prikupljanje podataka, no upitno je koliko dobro pojedinci procjenjuju svoje odnose s drugima i koliko se točno mogu prisjetiti određenih situacija u trenutku ispunjavanja. EDI upitnik za nevjere uživo i online nevjere preuzet je iz istraživanja Cartun (2009) i on je konstruiran posebno za to istraživanje s idejom da se sastavi sveobuhvatna mjera koja će uključivati specifična i dobro definirana ponašanja. Čestice su prikupljene iz prethodne literature o nevjeri te je sastavljena lista ponašanja prošla kroz pretestiranja. U želji da što detaljnije ispitamo

nevjerna ponašanja u ovom istraživanju, odlučili smo se za tu mjeru koja se, iako nova, činila najboljim mogućim dostupnim izborom među pregledanim istraživanjima. Cartun je svoje istraživanje provela na puno manjem broju sudionika i to studenata što ograničava mogućnost generalizacije dobivenih podataka. To je dodatni razlog zašto smo se odlučili na sve dobne i obrazovne skupine u našem istraživanju, kako bismo dobili širu sliku uključivanja u nevjerna ponašanja i veću mogućnost generalizacije. Provjeravanjem koja ponašanja sudionici smatraju nevjernima, dokazali smo zašto postoje razlike u mnogim istraživanjima koje nevjeru mjere jednom česticom samoiskaza sudionika tako da taj dio smatramo bitnim za razumijevanje nevjere.

Kao smjernice za buduća istraživanja, smatramo da upitnik ponašanja koja indiciraju nevjeru treba doraditi, detaljnije provjeriti i uskladiti s onim što većina smatra nevjerom jer za određena ponašanja se velik dio sudionika složio kako ne predstavljaju nevjeru (npr. raspravljanje uz prigovor na partnera), tako da bi se pojedine čestice mogle različito bodovati. Jasno je da su potrebna dodatna istraživanja na temelju kojih će se odlučiti o tome kako izgleda konačni upitnik koji bi se mogao koristiti u daljnjim istraživanjima i koji bi mogao omogućiti uspoređivanje rezultata iz različitih istraživanja nevjere. Također bi bilo zanimljivo uključiti stil privrženosti partnera i osobine ličnosti partnera pa provjeriti kakav ulogu usklađenost partnera po tim pitanjima ima na nevjerno ponašanje. Smatramo da treba još mnogo dodatnih analiza i što detaljnijih istraživanja kako bi se saznalo kakvu ulogu u uključivanje u nevjeru imaju individualne karakteristike u odnosu na situacijske činitelje, odnose među partnerima i kompatibilnost partnera. Sve su to ideje za neka buduća istraživanja koja bi mogla rasvijetliti taj svima poznat i zanimljiv fenomen.

Zaključak

Cilj ovog istraživanja bio je prikupiti znanstvene podatke o učestalosti nevjere na hrvatskom uzorku i vidjeti koja ponašanja sudionici percipiraju kao nevjeru. Željeli smo ispitati kakav je odnos između nevjernog ponašanja i kvalitete veze, zadovoljstva vezom, doživljaja ljubavi među partnerima, privrženosti te osobina ličnosti.

Dobiveni rezultati pokazuju da nevjeru u trenutnoj vezi potvrđuje 14.8% sudionika, dok je učestalost uključivanja u konkretna ponašanja koja indiciraju nevjeru veća. Samo za seksualno nevjerna ponašanja postotak žena koje se uključuju u izvandijadno seksualno ponašanje prelazi 20%, a muškaraca 40%. Razlog takvom neskladu pripisali smo razlici u vjerovanjima, odnosno percepciji toga koja izvandijadna ponašanja predstavljaju nevjeru. Sudionici koji više ponašanja označavaju kao nevjeru se upuštaju u veći broj izvandijadnih ponašanja. Podaci pokazuju da žene u ovom istraživanju imaju šire kriterije za nevjeru. Zaključno, pokazali smo da postoji razlika između žena i muškaraca što se tiče uključivanja u nevjerna ponašanja za seksualnu i emocionalnu nevjeru uživo te online seksualnu nevjeru, dok razlika nije dobivena kod online emocionalne nevjere. Također, nije pronađena razlika s obzirom na dob, no potvrđeno je kako su pojedinci koji su kraće u vezi te češće prakticiraju seksualni odnos u primarnoj vezi vjerniji. Procjene kvalitete veze, zadovoljstva u vezi i doživljaja ljubavi prema partneru su negativno povezane s nevjernim ponašanjem. Značajna povezanost nije dobivena između zadovoljstva vezom i seksualne nevjere uživo te ljubavi prema partneru i seksualne online nevjere kod muškaraca. Potvrđena je pozitivna povezanost između dimenzija privrženosti (anksioznost i izbjegavanje) i uključenosti u nevjerna ponašanja. Navedene dimenzije nisu značajno povezane sa seksualnom nevjerom uživo kod muškog spola. Sigurno privrženi pojedinci se značajno rjeđe uključuju u nevjerna ponašanja. Što se tiče crta ličnosti, podaci pokazuju kako su različite crte ličnosti povezane s različitim tipovima nevjere kod žena i muškaraca. U podlozi muške nevjere je visoka ugodnost (emocionalna online nevjera) i niska emocionalna stabilnost (obje online nevjere), a u podlozi ženske nevjere je visoka ekstraverzija (obje nevjere uživo i seksualna online nevjera) te niska ugodnost (seksualna nevjera uživo), savjesnost (emocionalna online nevjera) i emocionalna stabilnost (emocionalna nevjera uživo i oba tipa online nevjere).

Literatura

- Allen, E. S., Atkins, D. C., Baucom, D. H., Snyder, D. K., Gordon, K. C., i Glass, S. P. (2005). Intrapersonal, interpersonal, and contextual factors in engaging in and responding to extramarital involvement. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 12, 101 - 130.
- Allen, E., i S., Baucom, D. H. (2004). Adult attachment and patterns of extradyadic involvement. *Family Process*, 43, 467-488.
- Anić, V. i sur. (2004). *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb: Novi Liber.
- Atkins, D. C., Baucom, D. H., i Jacobson, N. S. (2001). Understanding infidelity: Correlates in a national random sample. *Journal of Family Psychology*, 15, 735-749.
- Bartholomew, K., i Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a fourcategory model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-244.
- Berk, L. E. (2008). *Psihologija cjeloživotnog obrazovanja*. Zagreb: Naklada Slap.
- Blow, A. J., i Hartnett, K. (2005). Infidelity in committed relationships: A substantive review. *Journal of Marital and Family Therapy*, 31, 217-234.
- Bogaert, A. F., i Sadava, S. (2002). Adult attachment and sexual behavior. *Personal Relationships*, 9, 191-204.
- Braiker, H. B., i Kelley, H. H. (1979). Conflict in the development of close relationships. U: Burgess, R. L., Huston, T., L. (ur.), *Social exchange in developing relationships* (135-168). New York: Academic Press
- Buss, D. M., i Shackelford, T. K. (1997). Susceptibility to infidelity in the first year of marriage. *Journal of Research in Personality*, 31, 193-221.
- Cartun, M. A. (2009). *The role of attachment in extradyadic behaviour*. A Thesis Submitted to the University of North Carolina Wilmington in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Arts. Department of Psychology .
- Doherty, N. A., & Feeney, J. A. (2004). The composition of attachment networks throughout the adult years. *Personal Relationships*, 11, 469-488.
- Drigostas, S. M., Barta, W. (2001). The cheating heart: Scientific explorations of infidelity. *Current directions in psychological science*, 10 (5), 177 – 180.
- Edwards, J. N., i Booth, A. (1976). Sexual behavior in and out of marriage: An assessment of correlates. *Journal of Marriage and the Family*, 38, 73-81.
- Feeney, J. A., Noller, P., & Callan, V. J. (1994). Attachment style, communication and satisfaction in the early years of marriage. *Advances in Personal Relationships*, 5, 269 - 308.
- Feldman, S. S., i Cauffman, E. (1999). Your cheatin' heart: Attitudes, behaviors, and correlates of sexual betrayal in late adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 9, 227-252.

- Fraley, R. C., i Waller, N. G. (1998). Adult attachment patterns: A test of the typological model. U: J. A. Simpson, i W.S. Rholes (ur.), *Attachment Theory and Close Relationships* (77-114). New York: Guilford.
- Fricker, J. (2006). *Predicting Infidelity: The Role of Attachment Styles, Lovestyles, and the Investment Model*. A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the award of the Professional Doctorate in Psychology. Swinburne University of Technology.
- Garcia, J. R., MacKillop, J., Aller, E. L., Merriwether, A. M., Wilson, D. S. i sur. (2010). Associations between Dopamine D4 Receptor Gene Variation with Both Infidelity and Sexual Promiscuity. *Plos ONE*, 5 (11).
- Gerson, M. J. (2011). Cyberspace Betrayal: Attachment in an Era of Virtual Connection. *Journal of Family Psychotherapy*, 22, 148 – 156.
- Glass, S., i Wright, T. (1992). Justifications for extramarital relationships: The association between attitudes, behaviors, and gender. *Journal of Sex Research*, 29, 361-387.
- Grundler, P., Kardum, I., i Hudek-Knežević, J. (2013). Učestalost nekih aspekata preotimanja partnera i njihova povezanost sa socioseksualnosti. *Društvena istraživanja*, 22(1), 63 – 78.
- Hackathorn, J., Mattingly, B. A., Clark, E. M., i Mattingly, M. J. B. (2011). Practicing what you preach: Infidelity attitudes as a predictor of fidelity. *Curr Psychol*, 30, 299 – 311 .
- Hansen, G. L. (1987). Extra-dyadic relations during courtship. *Journal of Sex Research*, 23, 382-390.
- Hazan, C., i Diamond, L. M. (2000). The place of attachment in human mating. *Review of General Psychology*, 4, 186-204.
- Hazan, C., i Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511- 524.
- Hertlein, K. M., Wetchler, J. L., i Piercy, F. P. (2005). Infidelity: An Overview. *Handbook of the Clinical Treatment of Infidelity*, 5-6.
- Kamenov, Ž. i Jelić, M. (2003). Validacija instrumenta za mjerenje privrženosti u različitim vrstama bliskih odnosa: Modifikacija Brennanovog inventara iskustva u bliskim vezama. *Suvremena psihologija*, 6 (1), 73-91.
- Kardum, I., Gračanin, A., i Hudek-Knežević, J. (2006). Odnos crta ličnosti i stilova privrženosti s različitim aspektima seksualnosti kod žena i muškaraca. *Psiholgijske teme*, 15 (1), 101 – 128.
- Kezele, A. (2010). *Ljubav - više nije previše*. Čakovec: Dvostruka duga.
- Marai, S. (2003). *Kad svijeće dogore*. Zagreb: Fidas.

- Merkle, E. R., i Richardson, R. A. (2000). Digital dating and virtual relating: conceptualizing computer mediated romantic relationships. *Family Relations*, 49(2), 187–193.
- Marušić I., Kamenov Ž., i Jelić, M. (2006). Personality and attachment to romantic partners. *Review of Psychology*, 13, 1, 9-18.
- Orzeck, T., i Lung, E. (2005). Big-five personality differences of cheaters and non-cheaters. *Current Psychology*, 24, 274-286.
- Peterman, M. A. (2008). *A longitudinal analysis of extradyadic involvement in dating relationships*. A dissertation submitted to the faculty of The University of North Carolina at Chapel Hill in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy in the Department of Psychology (Clinical Psychology).
- Schmitt, D. P. (2004). The big five related to risky sexual behavior across 10 world regions: Differential personality associations of sexual promiscuity and relationship infidelity. *European Journal of Personality*, 18, 301-319.
- Shackelford, T. (1998). *Divorce as a consequence of spousal infidelity*. U: V. De Munck (ur.), Romantic love and sexual behavior, 135–153.
- Shackelford, T. K., i Buss, D. M. (1997). Cues to infidelity. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23, 1034- 1045.
- Thompson, A. P. (1983). Extramarital sex: A review of the research literature. *Journal of Sex Research*, 19, 1-22.
- Treas, J., i Giesen, D. (2000). Sexual infidelity among married and cohabiting Americans. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 48-60.
- Tsapelas, I., Fisher, H., i Aron, A. (2010). Infidelity: when, where, why. U: Cupach, W.R., i Spitzberg, B.H. *The Dark Side of Close Relationships II*, 175-196.
- Whisman, M. A., Gordon, C. C., i Chatav, Y. (2007). Predicting sexual infidelity in a population-based sample of married individuals. *Journal of Family Psychology*, 21, 320-324.
- Wiederman, M. W. (1997). Extramarital sex: prevalence and correlates in a national survey. *Journal of Sex Research*, 34(2), 167–175.
- Wiederman, M. W., i Hurd, C. (1999). Extradyadic involvement during dating. *Journal of Social and Personal Relationships*, 16, 265-274.
- Wilson, K., Mattingly, B. A., Clark, E. M., Weidler, D. J., i Bequette, A. W. (2011). The gray area: exploring attitudes toward infidelity and the development of the Perceptions of Dating Infidelity Scale. *Journal of Social Psychology*, 151, 63–86.

Dodaci

Prilog 1

Tablica objašnjene varijance za 2 upitnika nevjere i njihovih faktora

Upitnik	Faktor	Postotak objašnjene varijance %	Kumulativni postotak objašnjene varijance %
Nevjera uživo	Seksualna nevjera	64,703	64,703
	Emocionalna nevjera	7,626	72,329
Online/telefonska nevjera	Seksualna nevjera	52,678	52,678
	Emocionalna nevjera	11,046	63,724

Prilog 2

Pouzdanost (Cronbachov Alfa) cijelog upitnika nevjere uživo i online/telefonske nevjere te pouzdanost pojedinih faktora

	Pouzdanost
Nevjera uživo – cijeli upitnik	.96
1.faktor Seksualna nevjera uživo	.97
2.faktor Emocionalna nevjera uživo	.75
Online/telefonska nevjera- cijeli upitnik	.91
1.faktor Online/telefonska emocionalna nevjera	.87
2.faktor Online/telefonska seksualna nevjera	.88

Prilog 3

Aritmetičke sredine, standardna devijacija i broj sudionika za pojedine demografske varijable

Varijabla	Raspon	M	SD	N
Dob	18 - 60	28.22	8.288	534
Trajanje veze	0.25 - 41	5.63	6.626	534
Broj prijašnjih veza	0 - 20	2.32	2.344	533
Učestalost seksa	1 - 5	3.76	1.157	493

Napomena: Trajanje veze je izraženo u godinama, a učestalost seksa označava sljedeće: 1= nijednom u posljednja tri mjeseca, 2= jednom mjesečno, 3= dva do tri puta mjesečno, 4= jednom do dvaput tjedno, 5= više od dva put tjedno

Prilog 4

Stupanj obrazovanja sudionika, posebno za muškarce i žene te ukupno

Stručna sprema	Muškarci (N=148)		Žene (N=386)		Ukupno (N=534)	
	N	%	N	%	N	%
Bez osnovne škole	0	0	1	0.3	1	0.2
Niža stručna sprema	0	0	4	1	4	0.7
Srednja stručna sprema	61	41.2	99	25.6	160	30
Viša stručna sprema	28	18.9	77	19.9	105	19.7
Visoka stručna sprema	58	39.2	196	50.8	254	47.6
Doktorat	1	0.7	9	2.3	10	1.9

Prilog 5

Status veze sudionika, posebno za muškarce i žene te ukupno

Status veze	Muškarci (N=148)		Žene (N=386)		Ukupno (N=534)	
	N	%	N	%	N	%
Hodanje	75	50.7	184	47.7	259	48.5
Brak	31	20.9	96	24.9	127	23.8
Kohabitacija	19	12.8	49	12.7	68	12.7
Otvorena veza	2	1.4	11	2.8	13	2.4
Prošla veza/brak	21	14.2	46	11.9	67	12.5

Prilog 6

Vjerovanja o tome koja ponašanja predstavljaju nevjeru uživo i postotak onih koji se uključuju u ta ponašanja, N=534

R.br.	Ponašanje	% vjerovanja	% uključenosti
1.	Seksualni odnos	95.9	27.2
2.	Primanje oralnog seksa	95.1	24.2
3.	Izvođenje oralnog seksa	94.8	24.9
4.	Primanje stimulacije genitalija	94	27.7
4.	Analni odnos	94	11
5.	Dodirivanje nečijih genitalija	93.8	27.2
6.	Strastveni poljubac (francuski)	92.5	31.3
7.	Dodirivanje nečijih erogenih zona	92.3	28.1
8.	Primanje stimulacije erogenih zona	91.8	28.5
9.	Masturbiranje u prisutnosti druge osobe	87.1	13.9
10.	Ljubljenje zatvorenih ustiju	86.3	28.8
11.	Romantični izlazak	83.9	27.5
12.	Dijeljenje seksualno provokativnih fotografija	79.2	16.1
13.	Sastajanje na alkoholnom piću	75.7	29.4
14.	Opisivanje seksualnih radnji	75.5	22.3
15.	Provođenje puno vremena s nekim	74.7	30.1
16.	Osjećaj zaljubljenosti	62.2	42.1
17.	Duboka emocionalna privrženost	61.4	34.3
18.	Postojanje plana B s drugom osobom	55.6	21.5
19.	Flert	48.1	47.8
20.	Tajenje partneru o upoznavanju nove osobe	42.7	25.8
21.	Dijeljenje intimnih detalja o sebi	23.6	40.8
22.	Raspravljavanje uz prigovor na partnera	11	57.3

Prilog 7

Vjerovanja o tome koja ponašanja predstavljaju online/telefonsku nevjeru i postotak onih koji se uključuju u ta ponašanja, N= 534

	Ponašanje	% vjerovanja	% uključenosti
1.	Cyberseks	86.9	10.9
2.	Telefonski seks	85.8	8.8
3.	Dijeljenje seksualno provokativnih fotografija	85.2	11.4
4.	Masturbiranje tijekom online/tel. razgovora	83.3	8.1
5.	Posjećivanje internet stranica za upoznavanje	76.4	7.9
6.	Provođenje puno vremena na internetu/telefonu	74	21.5
7.	Osjećaj zaljubljenosti	70	21
8.	Duboka emocionalna privrženost	64	20.4
9.	Postojanje plana B s drugom osobom	63.9	13.5
10.	Flert	54.9	33
11.	Tajenje partneru o komunikaciji	50.4	35.6
12.	Dijeljenje intimnih detalja o sebi	27.5	24.5
13.	Raspravljanje uz prigovor na partnera	15.4	37.3

Prilog 8

Prevalencija izvandijadnih ponašanja uživo

Ponašanje	% Muškarci (N=148)			% Žene (N=386)		
	Nikad	Jednom	Više x	Nikad	Jednom	Više x
<u>Faktor 1 Seksualna nevjera</u>						
Poljubac	60.1	6.8	33.1	75.4	3.9	20.7
Strastveni poljubac	57.4	6.1	36.5	73.3	4.7	22
Dodirivanje erogenih zona	57.4	3.4	39.2	77.5	2.6	19.9
Primanje stimulacije erogenih zona	58.8	4.1	37.2	76.4	3.4	20.2
Dodirivanje genitacija	60.1	4.7	35.1	77.7	2.1	20.2
Primanje stimulacije genitalija	58.1	5.4	36.5	77.7	2.1	20.2
Oralni seks – izvođenje	60.8	4.7	34.5	80.6	1.8	17.6
Oralni seks – primanje	62.2	4.1	33.8	81.1	1.6	17.4
Seksualni odnos – vaginalni	58.8	4.1	37.2	78.2	2.1	19.7
Analni odnos	80.4	2.7	16.9	92.2	0.8	7
Masturbacija pred drugima	71.6	3.4	25	91.7	1	7.3
Opisivanje seksualnih radnji	64.2	4.7	31.1	82.9	2.3	14.8
Dijeljene fotografija	75.7	6.8	17.6	87	1.8	11.1
<u>Faktor 2 Emocionalna nevjera</u>						
Dijeljenje intimnih podataka	48.6	12.2	39.2	63.2	8.3	28.5
Raspravljavanje uz prigovor	43.9	19.6	36.5	42.2	10.1	47.7
Flert	45.9	11.5	42.6	54.7	13.5	31.9
Tajenje partneru o novoj osobi	69.6	9.5	20.9	75.9	11.7	12.4
Plan B	73	10.1	16.9	80.6	9.8	9.6
<u>Ostala ponašanja</u>						
Romantični izlazak	60.1	10.1	29.7	77.2	5.2	17.6
Emocionalna privrženost	59.5	12.8	27.7	68.1	10.6	21.2
Izlazak na alkoholno piće	56.8	12.8	30.4	75.9	8.5	15.5
Provođenje vremena zajedno	58.1	8.8	33.1	74.4	5.4	20.2
Osjećaj zaljubljenosti	50.7	6.8	42.6	60.6	13.2	26.2

Prilog 9

Prevalencija izvandijadnih ponašanja online/telefonski

Ponašanje	% Muškarci (N=148)			% Žene (N=386)		
	Nikad	Jednom	Više x	Nikad	Jednom	Više x
<u>Faktor 1 Emocionalna nevjera</u>						
Dijeljenje intimnih detalja	72.3	8.1	19.6	76.7	6.7	16.6
Raspravljjanje uz prigovor	67.6	11.5	20.9	60.9	10.4	28.8
Flert	58.8	13.5	27.7	70.2	10.6	19.2
Tajenje partneru	62.8	12.8	24.3	65	15	19.9
Emocionalna privrženost	78.4	6.1	15.5	80.1	5.7	14.2
Provođenje puno vremena	73.6	5.4	20.9	80.3	6.5	13.2
Osjećaj zaljubljenosti	77.7	6.8	15.5	79.5	6.2	14.2
<u>Faktor 2 Seksualna nevjera</u>						
Posjećivanje internet stranica	85.1	4.1	10.8	94.8	2.3	2.8
Telefonski seks	81.8	2.7	15.5	94.8	1.8	3.4
Masturbacija tijekom razgovora	83.1	4.1	12.8	95.3	1.3	3.4
Dijeljenje fotografija	83.1	4.1	12.8	90.7	2.8	6.5
Cybersex	81.8	4.7	13.5	92	1	7
<u>Ostala ponašanja</u>						
Plan B	84.5	5.4	10.1	87.3	7	5.7